

הלכות ברכות השחר סימן מו

המיום. משנזעל מנעליו יברך **ישעשה לי כל צרכי.** קשהולך יברך (ד) (ז) **המכין מצערי גברי.** המשלוח
תגורו יברך **אומר ישראל בגבורה.** הגה או לובש (ח) האבנט המפסיק בין לבו לנעלה (כ"י בשם הראב"ד). **בשמשים**
כובע או מצנפת בראשו יברך (ט) עוטר ישראל בתפארה. כשיטל גדיו יברך **על נטילת ידים.**
קשרים פניו יברך המעביר שנה מעיני נכו' (י) ויהי רצון נכו' עד ברוך אתה ה' גומל הקדים טובים
לעמו ישראל. אין לענות אמן אחר **המעביר שנה מעיני** עד שיתחם הגומל הקדים טובים לעמו
ישראל. שהכל ברכה אחת היא: **ב' יעקשו מפני שאין הדיים קמיות וגם מפני עמי הארצות שאינם יודעים**
אותם, (יא) נהגו לטקרהם בבית הכנסת (יב) ועונין אמן אתריהם ויוציאים (יג) [א] [ב] וי' חובתן: ג' הנכ
אדם לברך בכל יום מאה (ו) (יד) ברכות לפחות: ד' צריך לברך בכל יום (טו) שלא עשני עובד
טובים, (יז) שלא עשני עבד, (יח) שלא עשני (י) [א] אשה: הגה ראסלו גר הנה (יח) וכול (ט) לברך פך (יט), אכל

כ לרשימה נוספת
ג טור הכותבים
ד שם הראב"ד
ה פחות כ"ב ה ט

באר היטב

ידיו על עיניו קדם נטילה כמיש סי' ד: (ז) המכין. ומתקנו אשר הכין:
(ח) אכלו לקח מוציא אם סמך בברכה, ודיאמר ופריה ע"ת וברכת
אברהם וע"י בשכנהג: (י) ברכות. השם לפי שקרה מאים בכל יום כפא נפשית
מישראל, תמן חוד ע"ז לברך מאה ברכות בכל יום. וביום הכפורים, קצת פוסקים
כתבו דתקו קדם או בשמים ומשעה לשעה י"ח ויברך. אך א"א לברך כל פעם אם
לא בקשה הפעם. וקצת פוסקים קתמו דאיתו נכון להדיה ריה טוב ביום שעסקה
המורה עונת אדם נפשו, ע"כ יותר טוב לטקנה על הפוסקים נענות אמן דתורת
הש"ח נענות אמן אחר העולים במורה ובתפארה בכלל להשלים מאה ברכות. ואו
לא יעשרו לקח בשמים או הנס להרים בתם, עין מ"א בכתבים מטראות ח"ס סימן
ק"ד קפ"ג (f) אשה. בבית משמע דלפי מ"ש בסימני ה' גבי מתיר אטורים וכ"ו הנה
נדון ק"ב דלא נמי לתדנו ע"ש: (ח) לברך. פ"י שאמר שעשני גר. מ"א וגי' וס"ו
וכשמנהיג ק"ב שיהיה נכון לברך להמניניו סתת נפסי השכינה ע"ש.

שערי תשובה

הריע למוקדם עורם עשה ואמר מלביש ג'תים ונתיר הכידי צ"ע אם נצא ורי פוסק עורום,
אכל אם נחמן לרוב וא"י מ"ג. והשו"ת פנים מאורות ח"א סי' נח סתם פנה, שחבר הוא
הריע שמקרא בשיע עם נלקח כ"ס שכר מ"י שפא, ולכן הדיה צ"ע אם נצא ורי מלביש
בשמים, וגי"ש כדרארועם שאין צורך להגיה ונתפרים בתקנים, דמסקא לה בתיא ס"ח
דבאמת חזיקא וכו' עליו לומר מ"י אין להשם מה שאמר מ"י כמאן וליקא משאיכ' שם
דכתיב אין לו שכמת לבאן ותישבו כמאן דליקא, ולפי"ו מ"י נחמן לר"ע הנה טוב ששעה
ראמר מ"י וכו' ואמר בי"ע ב"ו נצא, ומה שאמר באמצע מ"י כמאן דליקא כ"ח שכר כ"ח
מ"י ע"ש וד"ש שם בשם ר"ח מרבה: [כ] י"ח. עין בה"ש רע"ן סי' ו' לענין שחזקין
חלילה בענת אמן וע"ש מחלפת בין הפוסקים פנה, ושם הבאתי דברי סרי"ט
יךבד ק"ר עבד כ"ו ע"ש: [ח] אשה. עכ"ל. והשלח"ת עבד הביא דעת האחרונים

משנה ברורה

והנהיג ידיו על עיניו קדם הנטילה, כמו שכתוב סימן ד: (ז) המכין.
ובאגדה (ס) כתוב **"אשר הכין": (ח) האבנט.** אבנט דהקא הוא
מכנסיים, וכן האבנט שהוציאו ללבוש יברך **ישעשה לי כל צרכי** וכו'; וכן נטילת ידים
על נטילת ידים פריש אבנט הוא התגורה דתקנים **"ובאבנט בד' תגור".**
מכל מקום לפשוט הכתובים לענינים קוראין המכנסיים אבנט, ולכן נקט
לשון **"לובש ולא תגור"** (מטה יהודה): (ט) **עוטר ישראל.** הנסוי,
(ט) **ישראל בברכה זו וכן באומר ישראל.** מה שאין כן באחרות, השם.
שהשאר הוא לענות העולם, שהכל שורין בקו, מה שאין כן באלו שנים
הם ביישראל לחוד משום גניבות, דהגורה הוא משום שלא נהא לבו
ודעה את העקרה, וכובע הוא משום צניעות, כדאיתא בשבת דף ק"ו פסי
ראשון מפני איתקא ודק: (י) **ויהי רצון נכו'.** "שפתרינו בתורתך"
לשון רבים? (אחרונים): **ב' (יא) נהגו לטקרהם.** ואם מתיר גם להמתין
בברכה נטילת ידים לטקרה בבית הכנסת, עין לעיל בסימן ו' ובמשנה
ברורה שם [סקי"א]: (יב) **ועונין אמן.** ובדיעבד (י) אפלו לא ענו אמן
יוציאתי ודי הברכה¹⁹, ובדלקמן בסימן ר"ג, כיון שכ"ו לציאת: (יג) **ודי**
חובתן. ואפלו לבקי מוציא אם מכ"ח בברכתו (אחרונים). רעין לעיל
בסימן ט' ומגן אברהם שהביא בשם הלבוש להמיר בברכת השחר
שאינו מוציא בקהות קשירה, רעין לקמן בסימן ג' סעיף ד בבאור
הלכה מה שכתבנו אודות זה²⁰. ובמננו המתנגג שכל אתה מברך בפני
עצמו ואין הש"י שום אדם וכו' נע"ת בסימן [ז]: **ג' (יד) ברכות.**
השם, (ל) לפי שקרה מאים בכל יום מאה נפשיות מישראל, תמן דוד על
זה לברך מאה ברכות בכל יום. ומה (י) בכל יום אני מברכין עוד יותר
ממאה ברכות. פי' כפ"ח²¹ קשהולך לישן מברך "המפיל", ובשחר
מברך על נטילת ידים וכו' וצ"ל, ועוד ששעשה ברכות בברכה השחר
ושלש ברכות על התורה²² [לצעת הרמ"א לקמן בסימן מו סעיף ר'
בהג"ה]. הרי עשורים ושנים, וברכת צניעות ותפילה²³. הרי עוד שלש, לפי
מנהגנו שמברכין שנים על התפילה, הרי עשורים וחסם, וברוך שהאמר
ושפפפ, הרי עוד שנים, וברכת קריאת שמע שהרית וצניעות עם ברכה

שער הציון

(ח) מנג' אברהם (ט) אחרונים: (י) פ"י תד"ש: (יא) טור בשם רב ג'טרוניא גאון: (יב) אחרונים: (יג) ב"ח רעין ט"ז: (יד) מנג' אברהם ותיבתיים וסרי"אדם:
(טז) רש"י וכ"ח גם בברכה ודק כפוסים וכל"שפן ב"ה, וכן ספרי"תקנים לא הסכים לברכה המנג' אברהם וכן הס"י חולק על שיטה זו, רעין בתד"ש רביא
שחולק בס"ח על המנג' אברהם:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Téli (France) : 01.80.91.62.91
Téli (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Téli (France) : 01.80.91.62.91
Téli (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הלכות ברכות השחר סימן מו

ביאורים ומוספים

ומבואר שלא אומרים תוך כדי דיבור לגרע מברכתו.

[משנ"ב ס"ק כא]

[כך הפסימו האחרונים¹⁸⁷].

27) וגם לבני ספרד, כתבו הברכי יוסף (ס"ק יא) והכף החיים (ס"ק מו) שצ"ל שצ"ל נחפשו המנהג על פי המבואר באריז"ל, לברך גם יתרות ליעף כח.

[משנ"ב ס"ק כד]

אין לברך אם קנה נצור קל הלילה¹⁸⁸ וכי, ואם ישן בלילה ששים לשמין¹⁸⁹, לקלי עלמא לש לו לברך אותם¹⁹⁰.

28) ובטעם הדבר כתב השערי תשובה (ס"ק יב), שנוסח ברכת המעביר שנהי' הוא לא על מנהגו של עולם, אלא על השינה של עצמו, ולכן תיקנו לשון המעביר שינה ימעיני ותנומה ימעפעי, ומטעם זה הקשה בביה"ל לקמן (סי' רלט סי' א) דיה סמוך על דברי החי' אדם (כלל לה סי' ב) שכתב שאם בירך יברכת המפיל ולא היה יכול לישון אין הברכה לבטלה, ומשום שהוא מברך על מנהגו של עולם, ולכאורה גם בנוסח ברכה זו מוזכרת שינת עצמו שאומר חבלי שינה על יעני, ואם כן מדוע אם לא ישן אין ברכתו לבטלה.

29) ואם הוא מסתפק אם ישן ששים נשמן, כתב הקצות השלחן (סי' ה סי' ה) שיוברך בלא חתימה.

30) וכן לגבי ברכת על נטילת ידים לאחר השינה, כתב לעיל (סי' ד ס"ק לד) שאפילו בלילה אם ישן פחות משתי' נשמן לא יברך, ובביה"ל שם (ס"טו ד"ה דוד) הביא מחלוקת כמה הוא שיעור שתי' נשמן, שיש אומרים שהוא שלש שעות ויש אומרים שהוא יותר מוחצי שעה ויש אומרים שהוא מעט יותר משלש דקות, ובחי' אדם (כלל ו סי' ח) שהוא מקור דברי המשנים כאן, כתב שהוא שיעור מולך מאה אמה, והוא פחות מדקה, והקצושיע (סי' ב סי' ח) כתב לענין נטילת ידים לאחר שינה שאם ישן כיום שיתן נשמן שהוא חצי שעה יטול ידיו, וכן כתב הקצות השלחן (סי' ב ד"ה י"ד ס"ק א) שכיון שספק ברכות להקל יש לנהוג כפי הדעה הממוצעת שהיא חצי שעה, וכן כתב בשו"ת אור לציון (חי' ב סי' תשובה ז) לגבי שינת הלילה, וכן דעת הגרי"ח קטבסקי (דעת נוטה עמ' קבר) לענין חיוב נטילת ידים בברכה (לדעת הרא"ש) שהוא כשישן חצי שעה בלילה.

ולענין שינת קבע ביום שנחלקו הפוסקים בשו"ע לקמן (סי' מו סי' א) אם צריך לברך אחרית ברכות התורה, דעת האר"ת (לוח ארץ ישראל היר) ששיעור השינה הוא שתי' נשמן, והגרש"ז אר"ע רב (הליכות שלמה תפלה פי' סי' א) הורה לגבי שינת קבע בלילה, שאם ישן חצי שעה מברך אחרית ברכות התורה.

ולגבי המפסיק בשינת עראי באמצע סעודתו שכתב השו"ע לקמן (סי' קעח סי' ז) שאינו צריך לחזור ולברך ברכת המוציא, כתב המשנים שם (סי' מו) ששינת עראי היא כשנאנס בשינה ואפילו אם ישן בערך שעה, אבל אם ישן על מיטתו שינת קבע צריך לחזור ולברך.

ודעת הגר"ח שיינברג (חידושי בתרא סי' קעח סי' מו), שלשינת קבע אין שיעור בזמן כמה ישן אלא תלוי הדבר בכונתו, שאם מתחילה היתה כונתו לישון שינת עראי בלבד או אפילו אם ישן על מיטתו חרי' זו שינת עראי, ואם כונתו לישון שינת קבע אפילו אם לבסוף התעורר לאחר זמן קצר נחשב הדבר כהיטה הדעת, וכשנרדם על כיוס בדרך כלל היא שינת עראי. והוסף הגר"ח שיינברג (צהר, אהל ברוך עמ' תג) בהגדרת שינת קבע ועראי, שדואי יש פעמים שמהכוון לישון נחשב לעראי, ויש שישן אפילו המשך במילואים עמוד 10

[משנ"ב ס"ק יח]

ששחר קנת האמת¹⁹¹ וכי, וקנה נשאר עקב¹⁹² וכי, וקמטום וקאן ררנינוס¹⁹³.

20) ואם הורתו היתה שלא בקדושה ולדתו היתה בקדושה, כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק ה) שהפרי חדש (ס"ק ד) כתב שיכול לברך שלא עשני גוי, אך הוסיף שמשמע בבי' (די'ה וכתב הר"ד) שאינו יכול לברך, ורק כשהורתו ולדתו היתה בקדושה יכול לברך, וישאר הפמ"ג בצריך עיון.

21) ומי שחציו עבר וחציו בן הורין, כתב הכף החיים (ס"ק לט) שלא יברך שלא עשני עבר, וגם לא יברך שעשני גר.

22) ולגבי חיוב נשים בברכות השחר, כתב לקמן (סי' ע ס"ק ב) שלכאורה תלוי אם ברכות אלו יש להן זמן קבוע, אלא שהוסף שמשתימת לשון הסוד והשו"ע כאן וכן מרדכי הלבוש, משמע שהיובת כמו האנשים, ועל כל פנים גם אם הן פטורות, יכולות להמשיך חיוב עליהן ולברך, וראה מה שכתבנו במשנים שם.

ונתח ברכת שלא עשני גוי ויעבד לנשים, כתב הכף החיים (ס"ק מב) בשם החיד"א (קשר גדול סי' ה אות כב) שהנשים תאמרנה שלא עשני גויה ושפחה, וכן כתב היעבי"ן (סידור בית יעקב, ברכות השחר), אלא שהוסף שתאמרנה בלי שם ומלכות, מאידך, האי"א (בוש"טאטש, ס"ד) כתב שגם הנשים לא ישנו מהנוסח ותאמרנה שלא עשני יעבד, וסיים הצ"ע, וכן בשו"ת שבט הלוי (חי' סי' ח) כתב לענין שלא עשני גוי ויעבד שלא ישנו מהנוסח שהאיש אומר, וכן הורה הגרי" קמנצקי (אמת ליעקב ח"ב ע"א).

[משנ"ב ס"ק כ]

וכן לצאת ויצא ממה נפשך¹⁹⁴ וכי, ויסם וזקף כפופים¹⁹⁵ וכי, ויש סמפסקין בנה¹⁹⁶.

23) ואף שכתב לעיל (ס"ק יג) את דעת הלבוש שבברכות השחר מציא את חבירו רק כשיש עשרה אנשים, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' ג) שלענין מי שהיה ער בלילה, כיון שנחלקו הפוסקים אם יכול לברך בעצמו את ברכות התורה, אלוקי נשמה המעביר שינה, כיון שאין עיצה אחרת סומכים על הפוסקים שהולקים על הלבוש, וסוברים שאפשר לצאת גם כשאין עשרה אנשים, וכן משמע במשנים להלן (ס"ק כד).

24) ולענין מי שלקח טלית להתעטף בה והתחיל לברך עליה, וקודם שסיים את הברכה לקחו ממנו את הטלית, ויש לפניו תפילין, כתב לעיל (סי' ח ס"ק מא) שסיים יאשר קדשו במצותו וזונו להניח תפילין, ויצא בזה, וראה מה שכתבנו שם, ולקמן סי' רט ס"ק ג.

ואם כשאמר את השם' מונתו היתה לברכת יו"ק כפופים, ובמקום זה סיים ימותיר אסורים, מבואר לקמן (סי' רט שם) שבדיעבד יצא ידי חובה.

25) ולענין הברכה במוצאי שבת, אם כיוון לברך על הבשמים וטעה וסיים מ'אורי האש' ותוך כדי דיבור תיקן ואמר ימיני בשמים, כתב לקמן (סי' רט ס"ק ו) שיש צ"ל ידי בשמים, ומשמע שהכריע כדעה הראשונה, וכתב בספר שו"ת הלכה (אות ה) שהדגול מרובה (סי' רט) באר ששם אוחז את הבשמים בידו ולכן הוא שכל כונתו היא על הבשמים.

[משנ"ב שם]

ל'א ודי ברכת מלביש ע'מים¹⁹⁷.

26) וכן לענין מי שפתח בברכת יוצר אורי וטעה ואמר את כל הנסח של תפילת ערבית וחזר וסיים יוצר המאורות, כתב לקמן (סי' נט ס"ק ט) שלא אומרים שנעקרו התיבות הראשונות של יוצר אורי אף על פי שאמר נוסח של ברכה אחרת בתוך כדי דיבור.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

יום ג' כ"ג תשרי תשע"ו

ענה באר הגולה הלכות ברכות השחר סימן מו

באר הגולה

- 1 בסדרה רב ענים
- 2 בסדרה אשכנז
- 3 ביהודי ובבני
- 4 שם פארו
- 5 פסוקים בספר
- 6 הלכות
- 7 בייחוד לעצ
- 8 דברים ל
- 9 פארו בספר
- 10 שם הספר
- 11 דעות
- 12 פסוקים
- 13 פסוקים
- 14 שם הספר
- 15 דעות

(יש) לא יאמר 'שלא עשיתי עושים' שהרי היה עושים מתחלה (אבותיהם). והנששים מברכות 'שעשיתי מרצוני': ה' יאמר קדם וברך 'זוקף כפופים' קדם שברך 'מתיר אסורים', (ב) לא (ע) לברכה: ו' יש נוהגין לברך 'הנותן ליעף מ' 'ראין דבריהם נראין': הגה אף (כא) המנהג פשוט בבני האשכנזים (ו) [ין (כב) לאמר: ז' יש נוהגים לברך ברכות אחרות נוספות על (ז) אלו (כג) וטעות הוא בידם: ח' כל הברכות האלו אם לא נתחייב באחת מהן. קגון שלא שמע קול תרנגול או שלא הלך או לא לבש או לא הגה, ז' אומר אותה ברכה בלא הברכה השם: הגה ויש אומרים (כד) דאפלו (כה) לא נחשב בקו (כו) מברך (יב) [יב] אותן, ראין הברכה זוקא על עצמו, אלא מברכין שהקדוש ברוך הוא ברא ערכי העולם, וכן המנהג ראין לשנות וטר וחוסי' וראשי' פוק הרהר' סיק דספחים וכל' (כז) ללא יקרא פסוקים קדם ברפת התורה אף על-פי שהוא אומרים בדרך תחנונים. י' ויש אומרים שאין לחש בידן שאינו אומרים אלא בדרך תחנונים, וכןן לחש לסקרא ראשונה: הגה אכל המנהג בסבא אחרונה, שהרי בימי

שערי תשובה פאר היטב

השקיים להשיג וכו' נסיון עיני: [ין לאמר: עשה' ולעצת הארצי ויל יש לאמר, והבן כפופים שפרים פארו שנתן זיל הסכים לאמר בראי ברוחין פאר לו, ועשה' סודן של זכרים יש לחזר לאמר אחר ברפת מיי זוקא זכ' בש"ש ע"ש: [יג] אותן, מבחיט, וכן בפסוקים שכתב שבעור פלוה ולא ליש כל הלילה לא יאמר אלוו לשמח ותעביר שנה, וכתב שהחבים עמו מיר תנאון מהו יושב זיל, אמנם בבחיט כתב ודלי: מנהג מריר ויל ח'י ברכות עד עטויי עד ברפת מתורה הנה נהוג לאמרם פכיתו ואפלו פלגה קדם עבוד השחר ומסודים כל ברכה משעה שנתחייב קד כתיש כגט' ונדוקים נרכבים עד פארו וכמנהגו או לא ח'י חזיר מנקל'י, והעשה' כי לא נתקן אלא על מנהגו של מנין תפילין וקנה הולך לכתובי מפרסר ופערש פתילין וטלוית' גודל ועם עזר מתחיל מן אלהינו שהוא פורשה בקנה והנה כל החיי' ברכות השחר עד סוף כל ברכות התורה טוב כל אדם לברך בכל יום אפלו שלא נתחייב ביום ההוא כגון שלא יושן פלגה כל עקר או לן לכבודו או פארו ומנהגו או לא ח'י חזיר מנקל'י, והעשה' כי לא נתקן אלא על מנהגו של אולם ולא על כל אדם בפסוקות, ועוד פי פלן יש ביום רבו אל אודות העלויים, ואין נחיי לכלול פי אם ברכות עטויי ראשי' נ'ז, שאם לא יושן כלל או לא התנדף לנקודי אנו מברך אותם, וזרין מברכה עשמה י' כל ערבי כתיב וכו' והוא יושן הכל אסורים בעליל העגול, ואף אם היה באמצע התפלה ויל פסוקו דוקוה' הנה פסק רשותת ועונה אכן, ואפלו היו הפסוקים ביום כו ע"ש. בקרא סנה גום הפעריר ענה יאמר אע"פ שלא יושן כלל שברר הוא בכלל חייה ברכות וא"כ מסתקא אם אלוהי נשמה יש לומר אע"פ שלא יושן כלל, ודברכה סנה מנהג המסאביר ענה יש לדברין עני' ביון שאוקרה ע"ע הפעריר ענה מעל ע"ז ותנועה מעל כפי' כו' איך ביון שלא יושן פלגה אין מקום לאמר' וו, ולא ע"ן בה לומר שעל מנהגו של עולם הוא מברך, כשא"כ פאלתי לישמה שפוי ויל שמה שאומר הפסוקי' קשמות כו' על מנהגו של עולם הביא דברי קעטוי' בפרקה וזכ"ע, ולכן נראה לישא ליהא את עצמו לדי שנה לל' שהיא ואם לאו יש לשמע אלוהי נשמה ויבנה תעביר ענה פארו וירחיל ישמע בעונה הפסוק ישעיהו אכן אכ"ר. והבן כפי' ש"ב ר"ח פ"ב ח"א ופ' ט"ז

משנה ברכה

שנים מליש ערמים נזכר בתוף כדי דבור זאמר פוקח עורים, לכלי עלמא וצא דרי ברפת מליש ערמיים⁶⁶ והזור ומברך פוקח עורים, כי אין הסדר מעכב, וכן הוא הדין בכל ברכת השחר, לבר מברכת מתיר אסורים וזוקף כפופים אם הקדים ברכת זוקף כפופים וכתוף כדי דבור כ"ם מתיר אסורים, דאף דלא יצא בנה רק ברכה אחת והיא ברכה ראשונה של זוקף כפופים, אפלו הכי לא יברך שוב מתיר אסורים [הפמ"ג בסי' רט]: ר (כא) המנהג פשוט. וכן הסכימו האחרונים⁶⁷: (כב) לאמר. הוצה לומר, בברכת שם ומלכות: ואפלו אם היה נעזר על הלילה בפר"ן יש לברך אותה, לפי מה שאגו נוהגין היום בהג"ה שבסעף ח [פמ"ג]: ז' (כג) וטעות הוא. והוא ברפת "סומך נפולים" גוערין בו, ולענין ברפת "מגביה שפלים" עין ממגן אברהם, ועין בפרוימ"ג שכתב דכהיום יש לגער כמי שנוהג לומר, עין ע"ש: ח' (כד) דאפלו. עין בספר אלהינו נבא שכתב בברכת אלהי נשמה וברכת המעביר שנה אין לברך אם היה נעזר על הלילה⁶⁸, ובפר"י מגדים ובשערי תשובה השאירו דבריו בפרוימ"ג ע"ן, ומסיק בשערי תשובה היראה לשמע אלו השמי ברכות מאחר ויכן לצאת. (יש) ואם יושן פלגה ששים נשמתו⁶⁹, לכלי עלמא יש לו לברך אותם⁷⁰: (כה) לא נתחייב⁷¹. ואפלו (כז) במדרש שאינו שומע קול תרנגול, מברך. סומא (כל) מברך ברפת פוקח עורים⁷², וכן חרש אף שאינו יכול לשמע קול תרנגול ויכול לברך ברפת הנותן לשקוי בינה [דה"ח]. ובחפ"י אדם כתב, חרש נשמעין מלברך ברכה זו עד שאור היום: (כו) מברך אותן. עין לקחן בסימן

(ט) קגון אדוקים: (י) קגון אדוקים וט"ו ופר"י קדים ונדר' וס"ה אדם: (יא) לקחן בסימן רט בפר"י מגדים ובכ"ב ח"ה: (יב) סמ"א אדם: (יג) נדר' וס"ה: (כ) קרי' מגדים ותדושי' רע"א ולבושי' שרד' וסמ"א אדם ונדר' וס"ה: (כא) ברכות' וסמ"א אדם: (כב) פ"י פ"א ופ' ט"ז ופ"י פ"א ופ' ט"ז

הלכות ברכות השחר סימן מו

ביאורים ומוספים

ולאסמך את ברכת 'אלוקי נשמה' לברכת 'אשר יצר', והוסיף שם שכן היא גם דעת הגרי"א, ועל כן נכון להזהר בה לכתחילה.

[משניב ס"ק לא]

אף נכון שלא לצאתם⁽³⁸⁾ וכו', המצוות עשה דקריאת שמע⁽³⁹⁾ וכו', כל השלישה פשוט⁽⁴⁰⁾ וכו', להזכיר יציאת מצרים בזמן קריאת שמע⁽⁴¹⁾, ובתרי"אם בכלל ח דין : הקדים להפרי קדש⁽⁴²⁾.

38) כאן כתב שצריך שיכון שלא לצאת, ומשמע שלא די בהעדר כוונה לצאת, וכן כתב לעיל (סי' ו ס"ק ז) ובביה"ד לקמן סי' סב ס"ה ד"ה כ"ד, ובטעם הדבר כתב התהלה לרד" (ס"ק ו) שיש לחוש לשיטות הסוברות שמצוות אין צריכות כוונה. אמנם בביה"ד (ד"ה רוצא) כתב רק 'שלא יכוון לצאת' דהיינו העדר כוונה, ולא כתב שצריך לכוון שלא לצאת. וכן לענין הנכנס לבית הכנסת בשעה שהציבור קורא קריאת שמע, שכתב השו"ע לקמן (סי' סה ס"ב) שצריך שיקרא קריאת שמע עמהם, כתב במשניב שם (ס"ק ח) שאם עדיין לא קרא קריאת שמע לא יכוון לצאת בקריאת שמע זו, ולא כתב שצריך שיכון שלא לצאת, והגרי"ח קניבסקי (אש"י ישראל סי' ה"ג קלא) כתב שגם בסי' סה כוונת המשניב שיכוון שלא לצאת.

39) ולהפסיק באמצע קריאת שמע זו, כתב בביה"ד לקמן (סי' סו ס"ה ס"ף ד"ה ואלו) שלהפסיק בה באמצע הפרק דינו כהפסק שבקריאת שמע שבהפילה, אפילו כשקוראה בלי ברכותיה, אבל להפסיק בה בין הפרקים יתכן שמוותר, אפילו בדברים שאסור להפסיק בהם בין הפרקים, והוסיף, שברש"י משמע שגם בזה יש דין של הפסק בין הפרקים.

40) ולאחר מכן כשאומר בסדר התפילה את ברכות קריאת שמע, כתב השו"ע לקמן (סי' ס ס"ב) שטוב לחזור ולקרוא גם קריאת שמע עם הברכות. ובטעם הדבר ביאר המשניב שם (ס"ק ד) שהוא כדי לעמוד לתפילה מתוך דברי תורה, וקריאת שמע נחשבת כקורא בתורה.

ומימ אם מחמת קריאת שמע שקורא שנית בסדר התפילה יפסיד תפילה בציבור, הורה הגר"שו אויערבך (שיח הלכה סי' נב ס"ק ד) שידלג על קריאת שמע, כיון שהשו"ע כתב רק שישוב לחזור ולקרוא קריאת שמע, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ז תשובה כז). מאידך, דעת הגרי"ח קניבסקי (דעת נוטה עמ' ר"ג) שגם באופן זה לא ידלג על קריאת שמע.

41) וכן כתב לקמן (סי' סג ס"ק טו וסי' קו ס"ק ט) שיש להזכיר יציאת מצרים בזמן קריאת שמע, ואף אם לא הזכיר יציאת מצרים בזמן קריאת שמע, כתב לקמן (סי' נח ס"ק כז וסי' פז ס"ק ג) שיאמר עד הערב פרשת ציצית או שאר פסוקים שמחברת בהם יציאת מצרים, מפני שעד הערב הוא זמן הזכרת יציאת מצרים.

42) וביאר הח"י אדם (שם) את טעמו, כיון שקיימא לן ששתי הפרשיות הראשונות של קריאת שמע הן מדאורייתא, והפרשה השלישית היא כדי להזכיר יציאת מצרים בזמן קריאת שמע, וד"י החסיד שאמר רק 'שמע ישראל' ויברך שם כבודי וכו', טעמו כיון שסבר שרק הפסוק הראשון הוא מדאורייתא. אגב, לקמן (סי' סג ס"ק טז וסי' סו ס"ק ד) הביא מחלוקת הפוסקים איזה פרשיות חיוכן מן התורה.

[משניב ס"ק לב]

אין לו להקטין עליהם כלל⁽⁴³⁾.

43) אבל אם חושש שיעבור רק זמן קריאת שמע, יקרא קריאת שמע בלי ברכותיה, אלא שבביה"ד (ד"ה כז) הסתפק האם גם לדעת המשך במילואים עמוד 11

[משניב ס"ק טו]

במשנה ברורה סעיף קטן לא⁽³⁸⁾.

38) שם הביא מחלוקת לענין ברכת 'הנותן לשכוי בינה' האם כשמוכר קודם שיאיר היום צריך שישמע קול תרנגול או לא, ובדיעבד לכל הדעות יצא, אבל קודם חצות אפילו שמע קול תרנגול לכל הדעות לא יצא.

[משניב ס"ק נח]

שקל זה הוא מעקר הדין⁽³⁴⁾ וכו', שלא לומר שום פסוקים קדם ברכת התורה⁽³⁵⁾.

34) ובביאור דעה זו שאין צריך לברך על כך ברכות התורה, ביאר הגרי"ח קניבסקי (קהלות יעקב ברכות סי' יד) שכנראה סוברים להלכה שמצוות צריכות כוונה, וכשמכוון לשם תחנונים או לשם מצות קריאת שמע אינו מקיים בזה מצות תלמוד תורה, כיון שלא התכוון לזה.

35) ואמירת 'מודה אני' קודם ברכות התורה, כתב לעיל (סי' א ס"ק ח) שמוותר.

והנכנס לבית הכנסת בשעה שהציבור קורא שמע, שכתב השו"ע לקמן (סי' סה ס"ג) שצריך לקרוא עמהם פסוק ראשון, כתב המשניב שם (ס"ק ח) שיכול לקרותו אף קודם ברכות התורה.

וכן העמוד לפני סוף זמן קריאת שמע וחושש שאם יקדים לברך ברכות התורה לפני שיקרא קריאת שמע, יעבור זמנה, הורה החו"א (ארחות רבנו ח"ג עמ' רג) שיקרא קריאת שמע בלא שיברך תחילה ברכות התורה, וכן הורה הגרי"ש אלישיב (פניני תפלה עמ' לח). והגרי"ח קניבסקי (דעת נוטה עמ' קצה) כתב שאם יספיק לקרוא קריאת שמע כזמן הגרי"א, יברך תחילה ברכות התורה.

ולענין אמירת קדושה קודם ברכות התורה, כתב הקצות השלחן (סי' ה ס"ח) שיכול לומר, ובספר משמר הלוי (סי' סו) הביא שהגרי"ח סולבצ'יק הסתפק בכך.

ולענין נשיאת כפים קודם ברכות התורה, הורו הגר"שו אויערבך (הלכות שלמה תפלה סי' ס"ד) והגרי"ח קניבסקי (אמת ליעקב על התורה פרשת כי תבוא פכ"ז פסוק ז) שיכול הכהן לשאת את כפיו. ולענין אמירת 'יג מידות קודם ברכות התורה, הורה הגרי"ח קניבסקי (אש"י ישראל בסוף הספר תשובה כא) שלפי דעת הגרי"א (הובא בשערי צדק סי' כג) יש להקל.

והנהוגים לומר פסוקים קודם עטיפת הטלית והנחת התפילין וכן לאחר הנחת התפילין, כתבו הקשר גדול (לחיד"א, סי' ה אות לא) והכף החיים (סי' ח ס"ק ו) שיאמרו תחילה ברכות התורה.

וכן הנהוגים לומר קודם התפילה 'מה טובי וגו', ואני ברוב הסדרי וגו', כתב בספר יוסף ארומין (לחיד"א, סי' סו) וכן כתב הגרי"ח קניבסקי (עלי שיח עמ' נו) שיש לומר תחילה ברכות התורה, אבל 'ארון עולם' וגו', כתב הגרי"ח קניבסקי (שם) שמוותר לומר קודם ברכות התורה.

[משניב ס"ק נט]

סמוכה לברכת אשר יצר⁽³⁶⁾ וכו', דנקרא נקרא ופ'שטת⁽³⁷⁾.

36) ובטעם הדבר שיש להסמך ברכת 'אלוקי נשמה' לברכת 'אשר יצר', ביאר הגרי"א (סי' ד ס"א ד"ה ו"א) שכיון שאדם בבוקר נעשה כבריה חדשה, וצריך להודות על זה, לכן תיקנו לברך 'אשר יצר' כהודאה על יצירת הנוף, ואלוקי נשמה כהודאה על יצירת הנשמה.

37) ולעיל (סי' ו ס"ק יב) כתב, שמימי יש לעשות על הצד היותר טוב

מילואים הלכות תפילין סימן מד מה המשך מעמוד קודם

(סי' כב) שהטעם שאסור להיכנס כשהגדתיק פחות מטפה, משום שהגדתיק בטל לגבי התפילין.

[ביה"ל ד"ה ישן]

כשאדם טקן לבו בתפילתו או בהלכה שלו אין זה טהם הדעת⁽¹⁾.

(14) מבוואר בדבריו, שגם כשאנו עומד בתפילת שמונה עשרה, אלא כשמכוון ליבר בשאר חלקי התפילה אין זה היסח הדעת מהתפילין, וכן מבוואר בעמק ברכה (לבעל השליח, הל' תפילין סי' טו ד"ה הגדה) שכל זמן שעוסק בדברי קדושה אין זה היסח הדעת מהתפילין, כיון שגם הם דברי שבקדושה. וראה מה שכתבנו לעיל סי' ג.

סימן מה

דין תפילין בבית הקברות ובבית המרחץ

[משנ"ב סי' ג]

ומגן הגבורים חולק עליו וכתב דאינו תופס רק ד' אמות, עין שם⁽¹⁾.

(1) וכן פסק החזו"א (א"ח סי' טו סי' ב) שלענין זה לא אמרנו 'כולא ביתא כד' אמות', אמנם לענין איסור אכילה לפני המת (המבוואר בשו"ע יו"ד סי' שמא ט"א), שגם הוא מטעם לרעב לרש, כתב החזו"א (שם סי' ו) שהוא נהג בכל החזר שהמת נמצא בו, אפילו מחרץ לארבע אמותיו, וסיים שצ"ע, והפתחיו תשובה (שם סי' ב) כתב, שדבר זה תלוי במחלוקת הג"ח והשו"ך (שם).

[משנ"ב שם]

האפילו קבר של קטן שצדו לא הגיע לבלל מנחות, אפילו קבו אין לקנס שם בתפילין כראשו משום "לעג לרש"⁽²⁾.

(2) ובטעם הדבר נראה, שהוא כמו שכתב לעיל (סי' כג סי' ד) לענין ציצית, שהרשעים שמת נשמת אדם גדול הוא, אולם להיכנס עם תפילין בסמוך לקבר של אשה נראה שמוחר, וכמו שכתב המשגיב שם לענין ציצית, ומקור דבריו שם הוא הפמ"ג בשם הא"י שהביא את הדבר מהר"ט צהלון שמתיר, ובשונה הלכות (סי' ג) כתב בשם אביו (קהלות יעקב לוקוטוס הי"ט סי' ט), שהפמ"ג ראה את דברי מהר"ט צהלון כפי שהובאו בא"י, אך במהר"ט צהלון עצמו מבוואר שנוסיק להחמיר.

ולענין הניגור משנתו אם צריך לברך ברכות התורה, כתב לקמן (סי' מז סי' כג) שאם התנמנם במושב על אפילו ידיו אפילו בלילה נחשב לשנית עראי, וראה מה שכתבנו שם עוד.

[משנ"ב סי' ה]

דאי לא הכי תשינן שפא יבוא להשפיקע בשנת קבע⁽⁹⁾.

(9) והרואה את תבירו שישן יותר מכדי הילוך מאה אמה, כתב הפמ"ג (א"א סי' ג) שצריך להקצרה.

[משנ"ב סי' ו]

דלא תשינן בנה להפקה בין שאנים עליה⁽¹⁰⁾.

(10) ואם אין התפילין מהדקות עליה, כתב הא"א (בוטשאטש), כאן ולעיל סי' לח (סי' ט) שאין נחשבות כמנוחות עליה, והרי הן כאילו מנוחות בקופסא, וכן כתב המשגיב לקמן (סי' קג סי' ג) במי שאינו יכול להתאמץ מלהפיה, שזנתק התפילין מנוקמין ועל ידי כך לא יחשב כמפיה בתפילין.

[משנ"ב סי' ז]

דחשינן שפא יפלו מלדי⁽¹¹⁾.

(11) ואם נפלו מידו, כתב לעיל (סי' מז סי' ג) שנהגו להתענות.

[משנ"ב סי' ח]

דאפלו אם יפלו על הקרקע אין תשי קל-כך⁽¹²⁾.

(12) ולפיכך אם נפלו בנרותיקן, מבוואר לעיל (סי' מז סי' ג) שלא נהגו להתענות. ובשם הא"י כתב, שאפילו אם נפלו התפילין בנרותיקן יש ליתן פרוטה לצדקה.

[משנ"ב שם]

ועין בבאורי הגר"א שכתב דדוקא אם הנרקס מתזיק טפה או תשיב תציצה להפסיק בינו לקרקע⁽¹³⁾.

(13) ולענין הבחת התפילין כשהן בנרותיקן על גבי הקרקע, כתב בביה"ל לעיל (סי' מג סי' ד"ה ומניחן) שאם הגדתיק מיוחד לתפילין מותר אם יש בו טפה, משום שנחשב הגדתיק כאוהל לחצרין בין התפילין ובין הקרקע, ואם אין הגדתיק מיוחד לתפילין, מותר אפילו בפחות מטפה.

ולגבי הנכנס לבית הכסא עם תפילין בנרותיקן, ביאר המשגיב שם

הלכות פרכות השחר סימן מו

המשך מעמוד 148

[משנ"ב סי' טז]

עובד כוכבים⁽¹⁾.

(19) בנוסח ברכה זו האם אומרים 'שלא עשנו עובד כוכבים' או 'שלא עשנו גוי', בהמשך דבריו הזכיר הנוסח 'שלא עשנו גוי', וכן כתב בשו"ת האלק לך שלמה (סי' לו) שיש לומר שלא עשנו גוי ואין לשנות מנוסח זה. מאידך, בספר הצדיק רבי שלמה בלוק (עמ' מא) מעיד שרבו החפץ חיים בירך שלא עשנו עובד כוכבים, וכן כתב בספר ברוך שאמר (ברכות השחר).

סי' ו) שנחשב שאין דעתו לתור מיד ונחשב להפסק, וצריך לברך שנית, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב סי' טז]

יש אומרים שגנה לא יוכל לברך שוב⁽¹⁸⁾.

(18) שבין שהזכיר שם ומלכות וגם את ענין הברכה, ביאר לקמן (סי' סח סי' א וסי' קפו סי' ד) שאף שאמר בלשון אחר אינו נחשב בכך 'משנה מוטבע שטבעו הכמים'.

הלכות פרכות השחר סימן מו

המשך מעמוד עה

לשון קצת עד שיאיר היום, כיון שהגביל את עצמו בשיטה אפילו שישן על מיטתו נחשב בעראי.

ולגבי הישן כל הלילה שלא בשכיבה, הורה הגר"ש אלישיב (פניני

שלא על גבי מיטתו ונחשב קבע, שאם דעתו לשקוע בשינה גמורה ועמוקה גם אם אינה על מיטתו נחשבת לשנית קבע, ואם רצונו לישון שינה מוגבלת, וכמו מי שכבד ישן בלילה וקם ללמוד אך חזר

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

מילואים הלכות ברכות השחר סימן מו המשך מעמוד קודם

ובתשעה באב ברכת 'שעשה לי כל צרכי' וברכת 'המעביר שינה', אלא רק במצוה יום כיפור ותשעה באב לאחר שנעל את נעלו ורחץ את עינו, וברצת השריע שברכות אלו אינן על מנהגו של עולם ואם לא התחייב בהן לא יברך, וכמו שפסק הגרי"א (מעשה רב אות ט). ומטעם זה גם הורה החזו"א (ארחות דבנו ח"ב ע"ב קמ"ט) שאב"ל לא יברך 'שעשה לי כל צרכי', והטעם שלא יברך (הגרי"א) 'המעביר שינה', ביאר הגרי"מ שטרנבוך והלכות הגרי"א ומנהגיו אות יב, כיון שבימים אלו אינו יכול לרחוץ את עפעפי עינו.

32) וכן חולת המשותק בגופו, כתב הפ"ח החיים (סי' מד) שיכול לברך ברכת 'זקף כפופים'.

תפילה ע"ג, שאם כך הרגלו, וכן הנוסע במטוס שישן כלילה שלא בשכיבה, נחשב לשנית קבע וצריך לברך ברכת התורה. וראה לקמן (סי' מז סי' כג) מה שכתבנו עוד.

[משניב סי' כה]
לא נתייבב (וכו'), סוקמא מקרף ברכת פוקת עניים³³.

31) וכן ביום כיפור ותשעה באב שאסור לנעול נעליים, כתב לקמן (סי' תקנ"ד סי' לא) שיכול לברך 'שעשה לי כל צרכי', וכן אב"ל בתוך שבעת ימי אבלותו אף שאסור לו לנעול נעליים, כתב הערוך השולחן (סי' ג) שיברך 'שעשה לי כל צרכי'.

החזו"א (דינים והנהגות פ"ט אות ט) נהג שלא לברך ביום כיפור

הלכות ברכות השחר סימן מו המשך מעמוד 150

ואם נמצא לפני סוף זמן קריאת שמע של המגיא, כתב הגרי"א אויערבך (הלכות שלמה תפלה פ"ז סי' ב) ובשיח הלכה סי' כה סי' לה) שיקרא קריאת שמע ויתנה שאם עיקר הזמן כהמגיא יצא בזה ידי חובה, ואם לאו הריהו כקורא בתורה. והרס"ף, שכשעושה כן אינו חייב להניח תפילין, כיון שרוב העולם נוהג בזמן של הגרי"א, אבל אם החיש שיתעורר גם הזמן של הגרי"א, יניח תפילין. מאידך, דעת הגרי"א קרליץ (חוט שני יום טוב וחול המועד ענינים שונים אות ג) שגם אם עומד לפני סוף זמן קריאת שמע של המגיא יניח תפילין, ורק אם החיש שאם יניח תפילין לא יספיק לקרוא קריאת שמע לפני סוף זמן קריאת שמע של המגיא, יקרא אז קריאת שמע גם בלא תפילין, והגרי"ח קניבסקי (שיח תפילה שאלה ח) כתב, שבאופן זה מוטב שיניח תפילין ויקרא קריאת שמע לפי הגרי"א. וראה מה שכתבנו לקמן סי' נח סי' ה.

הגרי"א ינהג כן. אמנם, בשעה"צ לקמן (סי' צ סי' מא) כתב שגם באופן זה שיעבור רק זמן קריאת שמע, יקרא קריאת שמע עם הברכות ותפלה שמונה עשרה ביהירות, וראה מה שכתבנו שם.

[משניב סי' לג]
אלא"כס"פ הניח תפילין מקרמ"א⁴⁴ וכו', אל ימנע מהמתנה המצוה עשה דקריאת שמע⁴⁵.

44) אמנם בביה"ל לקמן (סי' נח סי' א) ד"ה ומצוה) כתב, שמי שזהיר לקרוא קריאת שמע עם הנץ תהיה לקרותה בזמנה סמוך להנץ, אפילו אם אין לו תפילין באותו זמן.

45) וגם אם מסופק אם יעבור זמן קריאת שמע עד שיביאו לו תפילין, כתב לקמן (סי' נח סי' ה) שלא ימתין לכך ויקרא קריאת שמע.

הלכות ברכות סימן מז המשך מעמוד עו

(הלכות שלמה תפלה פ"ז סי' ה) שעל שמיעת דברי תורה צריך לברך, אך אם שומע דברי תורה מוקלטת יש להסתפק אם צריך לברך.

[ביה"ל ד"ה המהרהר]
אלא הסבירא לה דגם סתמיהו הוא מצוה⁴¹.

41) וחייב הברכה על הרהור דברי תורה לדעת שהרהור כדבור, כתב המרומי שדה נברכות כ, ב ד"ה שם במשנה) שהמכרה ודאי אנה מהתורה. והורה הגרי"ש אלישיב (הערות על מסכת ברכות יא, ב ד"ה דהנה) שאין לברך על הרהור דברי תורה, כיון שהגרי"א נשאר בצורך עיון, ולא הכריע בזה.

השערי תשובה (סי' ג) כתב בשם שו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' קנ"ט) שיברך, ששמיעה ערופה מהרהור משום שישומע בעונה, מאידך, בשו"ת האלה לך שלמה (ארי"ת סי' לה) סובר שדינו כהרהור, ואין לברך.

הגרי"ח קניבסקי (במכתב לעלון 'דרשו' גליון 3) כתב שכל השומע שיעור דברי תורה ואפילו בקלטת או בטלפון, צריך לברך, לגרי"א משום שצריך לברך על כל הרהור [וראה מה שכתבנו בביה"ל ד"ה המהרהר], ואף לחולקים על הגרי"א, בשמיעה צורך לברך, וכמו שמוכח מדברי התוס' (ברכות כ, ב ד"ה כדאשכחן) ששמיעת דברי תורה היא מצוה בפני עצמה, ואין צורך שומע ומשמיע. דעת הגרי"א אויערבך

הלכות ברכות סימן מז המשך מעמוד עז

שלא קרא קריאת שמע, כתב הפתחי תשובה (סי' ב) שקורם שיקרא קריאת שמע עליו לברך ברכות התורה, וכן הורה הגרי"ש אלישיב (פניני תפילה ע"ב מט).

29) וכשאינו יכול לשמוע מאחר, משמע במשניב שיכול להמשיך

לברך. מאידך, דעת הגרי"א אויערבך (הלכות שלמה תפלה פ"ז דבר הלכה ה"ג) שלא יברך, וטוב שיבין במרכה 'אהבת עולם' של ערבות שתעלה לו לברכות התורה.

28) ולכן אם בלילה שבת לקרוא קריאת שמע ונרדם, התעורר וזכר

